

Hierarkiat yläkoulun kaveriporukoissa

Nuoren kokema sosiaalinen asema ja liikkuminen

LitM Katja Rajalan liikunnan yhteiskuntatieteiden väitöskirjan
”Hierarkiat yläkoulun kaveriporukoissa – nuoren kokema sosiaalinen asema ja liikkuminen”
tarkastustilaisuus Jyväskylän yliopistossa 29.1.2021 klo 12.

Vastaväittäjänä FT Tomi Kiilakoski (Nuorisotutkimusseura ry)
ja kustoksena professori Hannu Itkonen (Jyväskylän yliopisto).

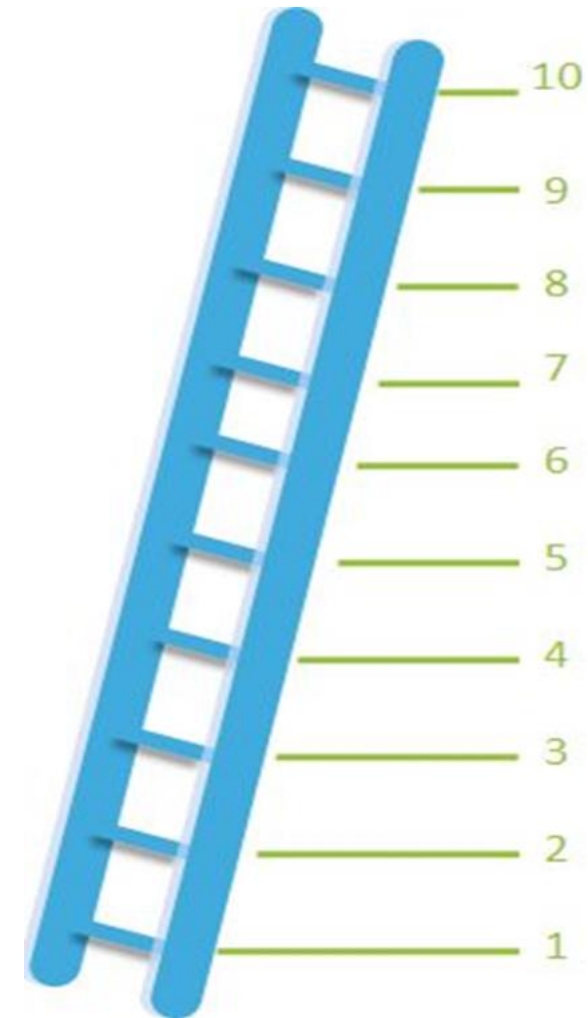
Tutkimuksen tavoite

- Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaiseksi nuoret kokevat subjektiivisen sosiaalisen asemansa ja ovatko subjektiivinen sosiaalinen asema ja nuorten liikkuminen yhteydessä toisiinsa.
- Tutkimus koostui neljästä osatutkimuksesta:
 - 1) Rajala ym. 2014. Yläkoululaisten subjektiivisen sosiaalisen aseman yhteys välituntiliikuntaan ja osallisuuteen. *Liikunta & Tiede* 51 (6), 63-70.
 - 2) Rajala ym. 2019. Associations of subjective social status with accelerometer-based physical activity and sedentary time among adolescents. *Journal of Sport Sciences* 37 (2), 123-130.
 - 3) Rajala ym. 2015. Yläkoululaisten tyttöjen sosiaalinen asema ja koulun tilojen merkityksellisyys liikkumisympäristönä. *Kasvatus* 46 (5), 448-459.
 - 4) Rajala ym. 2021. Nuoren koulussa kokeman sosiaalisen tuen yhteys subjektiiviseen sosiaaliseen asemaan ja liikkumiseen. Hyväksytty julkaistavaksi Nuorisotutkimuslehdessä.

Nuoren subjektiivinen sosiaalinen asema

- Nuorten subjektiivinen sosiaalinen asema (Goodman ym. 2001) tässä tutkimuksessa:
 - 1) Nuoren kokemus siitä, mikä on hänen paikkansa kouluyhteisön sosiaalisessa arvojärjestyksessä
 - 2) Nuoren kokemus siitä, kuinka hänen perheensä sijoittuu yhteiskunnan sosiaaliseen arvojärjestykseen
- Nuoren sosiaalisen aseman kokemusta tutkittiin kymmenportaisen tikasmallin avulla (Goodman ym. 2001).
- Nuoret sijoittivat itsensä tai perheensä tikapuiden askelmille sosiaalisen asemansa kokemuksen mukaan.

Goodman, E. ym. 2001. Adolescents' perceptions of social status: Development and evaluation of a new indicator. *Pediatrics* 108, E31.

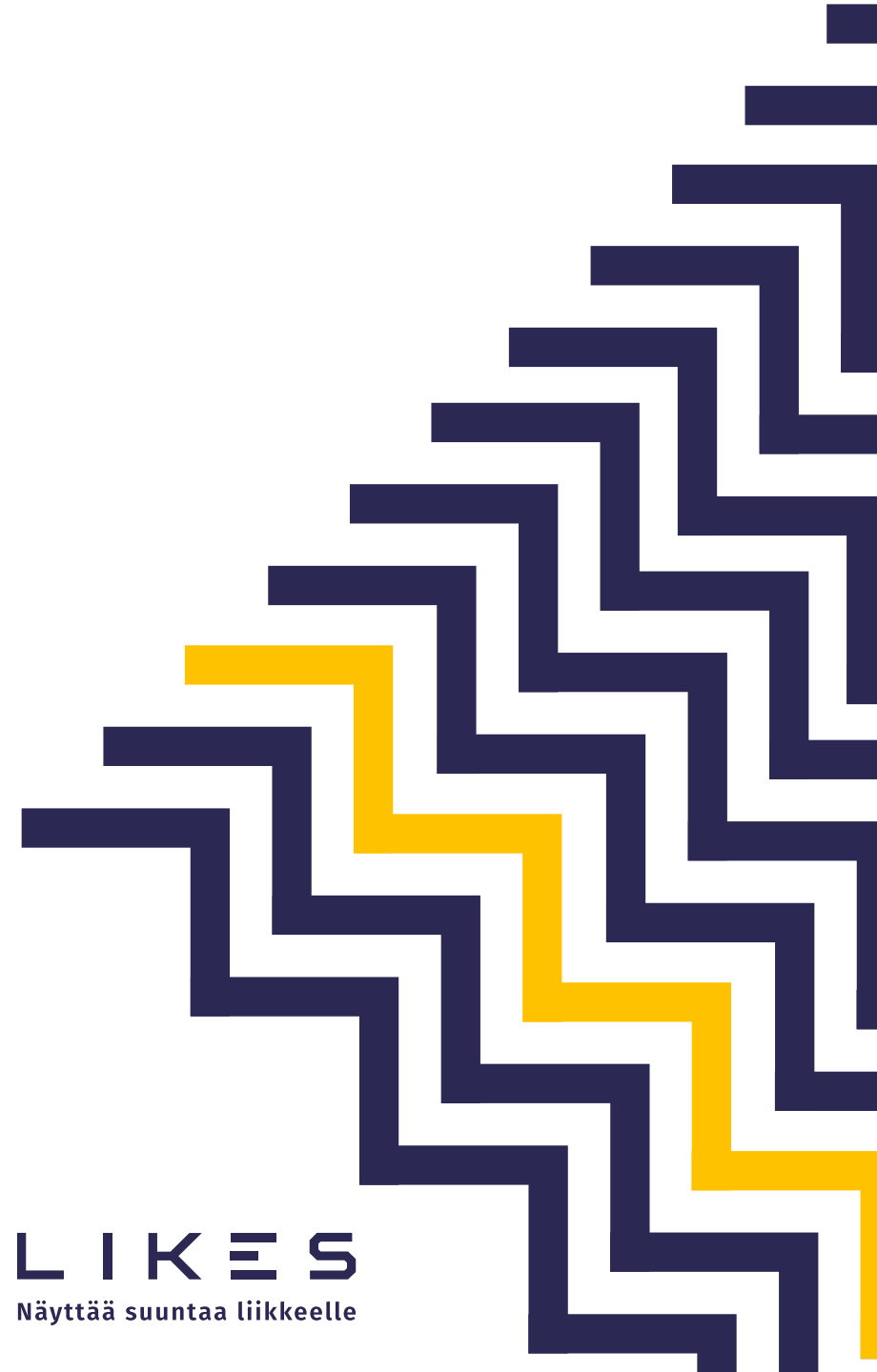

Tutkimuskysymykset

1. Miten nuoren koulussa kokema sosiaalinen asema on yhteydessä itse arvioituun välituntiliikuntaan ja osallistumiseen välituntiliikunnan suunnitteluun sekä koulun yhteisten tapahtumien järjestämiseen?
2. Miten nuorten subjektiivinen sosiaalinen asema on yhteydessä kiihtyvyyssantureilla mitattuun koko päivän ja koulupäivän aikaiseen reippaaseen liikuntaan ja liikkumattomaan aikaan?
3. Millaisia merkityksiä oman subjektiivisen sosiaalisen asemansa korkeaksi tai matalaksi kokevat nuoret liittävätkö koulun tiloihin? Kuinka kokemus sosiaalisesta asemasta heijastuu nuorten toimimiseen ja liikkumiseen koulutiloissa?
4. Miten nuoren kokemus opettajiltaan, luokkakavereiltaan ja vanhemmiltaan saadusta sosiaalisesta tuesta on yhteydessä subjektiiviseen sosiaaliseen asemaan ja itse arvioituun fyysiseen kokonaisaktiivisuuteen?

Tutkimusaineisto ja menetelmät

Tutkimuksen aineisto kerättiin osana valtakunnallisen Liikkuva koulu -ohjelman seuranta-aikana vuosina 2013–2015. Monimenetelmällisessä tutkimuksessa hyödynnettiin sekä määrällisiä että laadullisia aineistoja.

Osa	Aineisto(t)	Tutkimuskohteet	Menetelmä(t)
I	Kysely yläkoululaisille, kevät 2013 (n=1678)	subjektiivinen sosiaalinen asema koulussa (SSS), välitunti liikunta, osallistuminen koulun tapahtumien järjestämiseen	Ristiintaulukointi, t-testi, khii ² -testi, kaksisuuntainen varianssianalyysi
II	Kysely 7.-luokkalaisille + huoltajille, kevät 2013, liikemittareilla mitattu fyysinen aktiivisuus ja liikkumaton aika (n=420)	SSS, subjektiivinen oman perheen yhteiskunnallinen asema, koko päivän reipas liikunta ja liikkumaton aika, koulupäivän reipas liikunta ja liikkumaton aika	Monitasomallinnus (kaksitasoinen regressiomalli)
III	Haastattelut (MAPOLIS), havainnointi, 2013–2014 (4 haastattelua, havainnoitavia nuoria 17)	SSS, koulun tiloihin liitetyt merkitykset, liikkuminen koulun tiloissa välitunneilla	Teoriaohjaava sisällönanalyysi
IV	Kysely yläkoululaisille, kevät 2015 (n=2026)	SSS, koettu sosiaalinen tuki, itsearvioitu kokonaisaktiivisuus	Latenttien profiilien analyysi, ristiintaulukointi, varianssianalyysi, polkumallinnus

Tulokset

Nuoren koulussa kokema sosiaalinen asema ja liikkuminen ovat yhteydessä toisiinsa

- Koulun sosiaalisen hierarkian tikapuilla itsensä korkealle sijoittavat yläkoululaiset **liikkuivat enemmän ja reippaammin vapaa-ajallaan** verrattuna nuoriin, joiden kokemus omasta sosiaalisesta asemastaan oli matala.
- Korkea sosiaalinen asema oli sekä tytöillä että pojilla yhteydessä **aktiiviseen liikkumiseen välitunneilla** sekä **osallistumiseen koulun yhteisten tapahtumien** kuten teemapäivien ja juhlien **järjestämiseen**.
- Sosiaalisen asemansa matalaksi kokevat nuoret **liikkuivat välituntisin vähemmän ja olivat koulupäivän aikana enemmän paikallaan**, eli heille kertyi liikkumatonta aikaa koulussa enemmän kuin sosiaalisen asemansa korkeaksi mieltäville nuorille.
- Nuoren kokemus oman perheen sosiaalisesta asemasta ei ollut yhteydessä liikkumiseen.

Erilaisia liikkumisympäristöjä koulussa

- Kokemukseen korkeasta sosiaalisesta asemasta yhdistyi kavereiden kanssa luotuja toimintamahdollisuuksia sekä enemmän myönteisenä koettuja merkityksellisiä paikkoja koulussa.
- Samoista koulutiloista muodostui nuorille hyvin erilaisia liikkumisympäristöjä.
- Koulussa oli tiloja, joihin kaikilla ei ollut pääsyä, ja yhtenä rajoittavana tekijänä voi olla matalaksi koettu sosiaalinen asema.

Nuoret merkitsivät koulun pohjapiirroksen vihreällä paikkoja, jotka he kokivat mukaviksi, ja punaisella epämukaviksi koettuja paikkoja.

Kouluun liittyvä sosiaalinen tuki yhdistyi sosiaaliseen asemaan ja liikkumiseen

- Mitä vahvempaa sosiaalista tukea nuoret kokivat saavansa sekä opettajiltaan, luokkakavereiltaan että vanhemmiltaan, sitä korkeammaksi he kokivat oman sosiaalisen asemansa koulussa.
- Luokkakavereiden tuki oli yhteydessä nuorten liikkumiseen kouluyhteisössä koetun subjektiivisen sosiaalisen aseman välityksellä.
- Vanhemmilta saatu sosiaalinen tuki oli suoraan yhteydessä nuorten liikkumiseen.

Johtopäätökset

Uutta tietoa nuorten liikkumiseen liittyvistä tekijöistä

- Tutkimuksen tulokset osoittivat, että se, miten nuori ymmärtää oman sosiaalisen asemansa verrattuna koulukavereihinsa, on fyysiseen kokonaisaktiivisuuteen ja koulupäivän aikaiseen liikkumiseen yhteydessä oleva tekijä.
- Havainto viestii koulussa koetun sosiaalisen aseman monitasoisesta vaikutuksesta ja merkityksestä nuorten elämässä.
- Nuorten kokeman sosiaalisen aseman ja liikkumisen välistä yhteyttä ei ole aikaisemmin tässä laajuudessa tutkittu.

Nuorten liikkumisen tukeminen koulussa

- **Liikkumisen lisääminen koulupäivään nuorten osallisuuden pohjalta** on varteenotettavin mahdollisuus nuorten subjektiivisen sosiaalisen aseman huomioimiseksi koulussa toteutettavissa toimenpiteissä.
- **Nuorten mahdollisuus osallistua itse toimintaan ja sen suunnitteluun heidän omissa vertaisryhmissään** voi lisätä kaikkien nuorten osallistumismahdollisuuksia laajemmin kuin esimerkiksi suunnittelun sitominen koulun oppilaskuntatyöhön tai liikkumisen edistäminen kouluissa aikuisvetoisesti.
- Kysymys ei kuitenkaan ole pelkästään nuorten omasta halusta ja aktiivisuudesta, vaan **kouluyhteisöstä ja koulun henkilökunnan tarjoamista mahdollisuuksista sekä kyvystä rohkaista ja antaa vastuuta erilaisille nuorille.**
- **Istumisen vähentämisessä ja tauottamisessa** koulun henkilökunnalla voi olla merkittävä rooli, sillä paikallaanoloajan vähentämiseksi kannattaa miettiä koko koulua ja kaikkia nuoria koskevia toimenpiteitä.

Lisätietoja

Tutkija Katja Rajala

Likes

katja.rajala@likes.fi

Väitöskirja on julkaistu sarjassa Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja numerolla 387. Teos löytyy sähköisessä muodossa [Likesin materiaalipankista](#) ja sitä voi tilata painettuna osoitteesta tilaukset@likes.fi.